

Søruller

Michael Dupont

Fra Krigen i 1864 (Krigsmuseet)

Hvad er søruller?

- Lister over mænd, der kunne udskrives til militærtjeneste i marinen
- Limes (latin) = grænser, dvs. områder og personer, der var bosat tæt ved vand (sogne langs kysten, samt øer)

Hvor findes sørullerne?

- 1796-1860: Generalkrigskommissariatet: Søruller. I [Arkivalieronline](#)
- 1861-1912: Justitsministeriet: Søruller. I [Arkivalieronline](#)

Hvornår står man hvor?

- 1796-1860: Indført direkte i sørullen
- 1861-1912: Altid noteret i landrullen, herefter overført til sørullen, hvis man var hel- eller halvbefaren
- 1912- : Sørullen afskaffes, og alle noteres i landrullen
- Det betyder: Sørullen er vigtigst i perioden 1796-1860, herefter er den meget tynd

Erfaring

- Helbefaren: 6 års erfaring som sømand, senere 3 år
- Halvbefaren: 4 års erfaring som sømand, senere 1½ år
- Søvant: 2 års erfaring som sømand
- Usøvant: mindre end 2 års erfaring som sømand

Hvem var søværnepligtige?

- Alle, der boede i købstæderne og ernærede sig af lodsvæsen, sejlede med skibe, pramme, jagter, både m.fl. eller ernærede sig med fiskeri i åben sø eller hav
- Alt mandskab i de distrikter, som var udlagt i sølimitdistrikter uanset deres evt. befarenhed

Typer ruller (1803-1860)

- Ungdomsrulle: 1803-1848: Stod i rullen i alderen 0-ca. 15 år
- Hovedrulle: 1803-1848: Stod i rullen i alderen ca. 15-50 år; 1849-1860: ca. 14-50 år
- Ekstrarulle: 1803-1848: Stod i rullen i alderen 50 år-død, indeholder også personer, der var fundet uegnet til militærtjeneste på sessionen, samt folk med skippercertifikat
- Tilgangsrulle: 1805-1860: Tilflyttere eller dem, der når den værnepligtige alder (også tilgang i andre typer ruller)
- Beboerruller: 1806-1860: Fortegnelse over ejendomme i sølægdet og deres beboere (husstandsoverhoveder)
- 1849-1861 kun ført én rulle og 1862-1912 kun en tilgangsrulle

Hvornår var man tjenestepligtig?

- 1802-1849: 16 år
- 1849-1912: 22 år
- 1912- : 20 år

Kunne erhverve afskedspas eller fripas, hvis:

- Man var fyldt 36 år og ikke længere ernærede sig ved søfart
- Man var fyldt 28 år og havde købt/fæstet gård

Søruller 1796-1860

Hvordan finder man grundoplysningerne?

- Begynd med Lægdsruller. Sognefortegnelse og forkortelser:
<https://www.sa.dk/ao-soegesider/da/billedviser?epid=18484736#237389,45147915>
- "S" ved lægdets navn betyder "Sølægde" (eller sølimit)
- Det er de sogne (sølægder), hvorfra der blev udskrevet mandskab til marinen
- Det er de sogne (sølægder), man kan finde i sørullerne
- Sølægderne lå ved kysten (eller ved søer)

Hvordan angives et sogn (lægd)

• Periode	Distrikt	Amt/Udsk.kreds	Lægdsnummer
• Eksempel: Drejø			
• 1790-1796	fy. dist.	Nyborg a.	lægd 26
• 1797-1850	fy. dist.	Svendborg a.	lægd 26
• 1851-1861	4. u. dist.	Svendborg a.	lægd 26
• 1862-		3. u. kreds	lægd 56

Eksempel: Find en person fra fødslen

- Peder Nielsen Strangesen, født 5. juni 1815 på Drejø

5. 1815, 5 Juni. Peder Nielsen

Niels Rasmussen og hustru

Niels Rasmussen og hustru Peder Hans Pedersens hustru for Dødsfald 20.3.
Datter Quantoff på Drejø - Peder Rasmus Rasmussen hustru Anders
Nielsen samt hustru Bodil Magda
og hustru Hans Christoffersens hustru
af Drejø - hustru hustru hustru hustru

Rullerne kan stå flere steder

År og søruller, der dækker lægder på landet i Svendborg Amt			
År	Fynske Distrikt	Fyns amter	Svendborg Amt
1796	hovedrulle		
1797	hovedrulle		
1798	hovedrulle		
1799			hovedrulle
1800	-	-	-
1801	-	-	-
1802		hovedrulle	hovedrulle
1803		ungdomsrulle, hovedrulle, ekstrarulle	
1804		ungdomsrulle, hovedrulle, ekstrarulle	
1805	-	-	-
1806	tilgangsrulle		ungdomsrulle, hovedrulle, ekstrarulle, beboerrulle (1806- 1821)

Eksempel: Følg en person inden for samme lægd

- Brug gammelt nummer og nyt nummer til at følge en person
- B69 = gammelt nummer i den næste rulle, der dækker Drejø lægd

Seendberoy Amt's Ungdoms Rulle af Syens District, Anno 1818

Lægd	gl.	nyt	Det unge Mandskabs		Føde	Fader findes	Nummerktinger.
	No.	No.	Navne	Fødested	Lid eller Alder	i Rullen No.	
	B69	B3	Niels Kaoniusen Waringus		2	42 EA 1815	Tab. L. H. 9. N. 21

- 53 = gammelt nummer i den næste rulle, der dækker Drejø lægd

Sandborg Amts Ungdoms Rulle af Tyens District, Anno *1821*

Lægd	gl.	nyt	Det unge Mandskabs		Føde	Fader findes	Nummer kninge
	No.	No.	Navne	Fødested	Lid eller Alder	i Rullen No.	
	<i>53</i>	<i>50</i>	<i>Hind Rosneufu Thangsen</i>				
			<i>Rader</i>				
					<i>50</i>		

Så finde personen inden for samme lægd, indtil personen bliver streget

Peder Nielsen Strangesen i Drejø lægd (Svendborg Amt, lægd 26)		
Myndighed	Lægdsrulle	Gl. nr. / nyt nr.
Fynske Distrikt	Tilgangsruille 1816	69
Svendborg Amt	Ungdomsrulle 1818	69/53
Svendborg Amt	Ungdomsrulle 1821	53/50
Svendborg Amt	Ungdomsrulle 1824	50/45
Svendborg Amt	Ungdomsrulle 1827	45/40
Svendborg Amt	Ungdomsrulle 1830	40/36
Svendborg Amt	Hovedrulle 1833	36/33
Svendborg Amt	Ekstrarulle 1836	33/20
Svendborg Amt	Ekstrarulle 1839	20/16
Svendborg Amt	Ekstrarulle 1842	16/12
Svendborg Amt	Ekstrarulle 1844	12/6
Svendborg Amt	Ekstrarulle 1847	6/2

Eksempel: Find en familie i beboerrullen

- Henvisning i rullerne: "Beb. S.L. Stedet No 21"
- Beboerrullen 1806-1821 for Svendborg Amt, lægd 26, sted nr. 21

Svendborg Amts H. Logb.

Ese Limit Stædernes Tal No.	Byernes eller Stædernes Navne.	Beboernes Navne.	Al der.	Beboeren findes i Lægds- rullen.	Anmærkninger.
21	<i>Tragøbe</i>	~~<i>Gm. Rasmus' Strange'sen</i>~~ <i>Gm. Niels' Rasmussen</i>	~~<i>30</i>~~ <i>30</i>	~~<i>26</i>~~ <i>26</i> <i>66</i> <i>6.R. 1806.</i>	~~<i>Handl. No. 21 i Svendborg Amt. Citras. Lægs. No. 21</i>~~ <i>Handl. af Rasmus' Strange'sen som Sald.</i> <i>Handl. No. 21 i Svendborg Amt. Citras. Lægs. No. 21</i> <i>H. d. C. d.</i>

Eksempel: Følg en person fra et lægd til et andet

- Svendborg Amts hovedrulle 1830, lægd 26, løbenummer 53
- Jens Nielsen, 31 år og født på Drejø
- Han er streget

Hvad betyder forkortelsen?

- Flyttehenvisning: 31 G 236
- Det betyder:
  - (Svendborg Amt)
  - lægd 31 (Strynø)
  - årstal G (1832)
  - løbenummer 236
- Skal derfor finde ham i Svendborg Amts tilgangsrulle 1832

Tilgangs Rødt Mai 1832

Leeds Amt 1832

Lægd	gl. No.	nye No.	Beboernes, Fædrenes og Sønnernes Navne.	Fødested.	Alder.	Høide.	Opholdsted.	Befarenhed.				Fik Søe- Patent Anno	Hus- Forfat- om han er gift	
								Heelbef.	Halvbel.	Søevant	Udsøevant			
			Wils Rasmussen											
	31	9	Jensen	Dreie	31		Birkholm					1815	810	

Næringsveie				Har til Orlogs gjort Søe- Togter	Er tjenst- dygtig	Er i Parten		Kom hjem den	Befries fra Udskrivning som				Anmærninger.	
Hartkorn		Fiskerie med Baade				Fra hvilket Toldsted	Skipperens Navn		Faderens Hjælp	Gaardmand	Læglige Feil	Fra- værende		
P.	S.	F.	A.											
					ja									
														<p>får ikke 15de Land 29/32</p> <p>10 200 pr. 4. 10. 11.</p> <p>Gaardform Læghaf</p> <p>S. L. H. 170 94</p> <p>Mærke S. 4. 1832</p> <p>26</p> <p>1833</p> <p>53</p>

Efter 1861

- 1861-1912: alle noteres i landrullen (og overføres herfra til sørullen, hvis de er hel- eller halvbefarne)
- Arkivalier: Justitsministeriet: Søruller 1861-1912. **Findes i AO**
- 1912: Sørullen afskaffes

Amter og udskrivningskredse

- 1788-1869: Fortløbende lægdsnumre inden for hvert amt
- 1869: 6 udskrivningskredse, fortløbende lægdsnumre inden for hver kreds
- OBS: Købstæder bliver lægder 1843-, før den tid skal tilflyttere findes i tilgrænsende landsogne (tilflyttere til København noteres fx i Hvidovre lægd!)

Udskrivningskredse efter 1870
indtegnet på kort over herreder
og amter ca. 1920

5. udskrivningskreds

BORNHOLMS AMT
6. udskrivningskreds

4. udskrivningskreds

1. udskrivningskreds

4. udskrivningskreds

2. udskrivningskreds

7. udskrivningskreds

Efter 1920 blev den genforenede del af Sønderjylland 7. udskrivningskreds og der skete mindre ændringer af de eksisterende udskrivningskredses grænser

Forskellige typer ruller

- Hovedruller 1789-1871: Fortegnelser over samtlige værnepligtige i et lægd i et givet år
- Tilgangsrunder 1795-1956: Fortegnelser over dem, der blev optaget i rullen i et givet år (enten fordi de nåede den værnepligtige alder, eller fordi de flyttede til lægdet)
- Omskrevne ruller 1871-1956: Fortegnelser over dem, der stadig var værnepligtige og boede samme sted efter 11 år

Den værnepligtige alder og årstal

- 1849-1869: 15-38 år
- 1869-1912: 18-38 år
- 1912- : 18-36 år

- Lægdsrullerne bruger bogstaver i stedet for årstal, og bogstaver genbruges, fx F = 1798, 1809, 1820, 1831, 1856, 1882, 1908 og 1934

Eksempel, henvisning fra landrulle til sørulle

- 3. udskrivningskreds: Tilgangsrulle 1885, lægd 58 (Landet Sogn)
- "Sørullen O 1" = Sørullen, 3. udskrivningskreds, år O (= 1890), lægd 58

F.	11.	Niels-Hansen.	Tredde Niels Hansen.	Landet.	1867. d. $\frac{3}{8}$.	d.	d.	
Bødtegninger: 1890 - Nds - 414.			5/5.86 <u>Sørbog</u> 10/86.					
			Sørullen O i. juleaf. Befm. 3728 af 25. Entf. 28/90 <u>Utepar</u> 12/90.					

Justitsministeriet: Søruller, 3. udskrivningskreds:
Tilgangsruhle 1890 (år 0), lægd 58, løbenr. 1

Lægdets Nr. 58. (Amt Sogn.)

Bogstav.	Nr.	Den Børnepligtiges fulde Navn.	Faderens eller Moderens Navn og Stilling.	Fødested.	Fødselsaar og Fødselsdag.	Bopæl.
O.	1.	Niels Jensen.	^{Anders} Niels Jensen.	Randst.	18 67. d. 3/8	
<p>Betegnninger.</p> <p>Fra Lægd: I II.</p> <p>Halsbæren. Exp. N° 3728 af 3. Tærns.</p> <p>~~Møder~~ 23/5 90; mødt 23/5 90; Hjælp. 29/5 90. 14/90 N</p> <p>Udspej. 28/5 90 (I. B. 9.)</p>						

Sessionskoder (i AO)

Årsag til utjenstedygtighedspas: I.B.9

Sessionskoder iht. *Regulativ for Bedømmelsen af de Værnepligtiges Dygtighed til Krigstjeneste*, nr. 88, 16. juni 1882

I. B.

4.

Skelen eller kronisk Krampe af Diet (Nystagmus) i høi Grad.

5.

Fuldstændig Lamhed af de øverste Dienlaag; Ind- eller Udadrængning af Dienlaagene i høi Grad (Entropium eller Ectropium), Sammenvornning af Dienlaagene (Anchyloblepharon).

6.

Chronisk habituel Dienbetændelse.

7.

Habituel Taareflod.

8.

Døvhed og høiere Grad af Tunghorighed paa begge Ører.

9.

Chronisk Dreflod. Varig Perforation af Trommehinden.

Vejledningsvideoer

- Samfundet for Dansk Genealogi og Personalhistorie
- www.genealogi.dk
- Bl.a. syv videoer om søruller